

LEKCJE O CZŁOWIEKU
Klasyka na nowo odczytana

NEOLOGIZMY

w *Ferdydurke* Witolda Gombrowicza

DR MONIKA JABŁOŃSKA

CZYM SĄ NEOLOGIZMY?

NEOLOGIZMY to nowe elementy języka (wyrazy, ich znaczenia, wyrażenia i zwroty), które powstają w wyniku jego nieustannego rozwoju. Mogą one być potrzebne i udane albo zbędne i niepoprawne. Najczęstsze przyczyny ich powstawania to bieżące potrzeby nazewnictwa, związane z nowymi przedmiotami, czynnościami, instytucjami, oraz chęć odświeżenia słownictwa.

Ze względu na genezę i strukturę wyróżniamy¹:

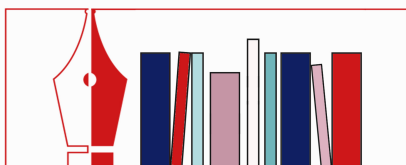
- 1) **neologizmy słotwórcze**, tworzone na gruncie danego języka od wyrazów już istniejących, za pomocą odpowiednich formantów, np. frytkownica, oszołom;
- 2) **neologizmy znaczeniowe**, czyli **neosemantyzmy**, wyrazy dobrze znane jako składniki systemu słownikowego, używane w zupełnie nowym znaczeniu, ukształtowanym na gruncie języka rodzimego lub zapożyczonym z języków obcych, np. nagłośnić (sprawę) ‘dużo o niej mówić i pisać’;
- 3) **zapożyczenia wyrazowe z innych języków**, np. freak (ang.) czyli ‘ktoś zachowujący się niestandardowo, co zwykle ma związek z jego pasją’. Aby zapożyczenie było neologizmem, musi wypełniać lukę leksykalną i być wyrazem lub konstrukcją, która niedawno pojawiła się w polszczyźnie.
- 4) **neologizmy frazeologiczne**, czyli nowe połączenia wyrazów o charakterze względnie stałym, np. dusić inflację, szara strefa, gruba kreska;

NEOLOGIZMY ARTYSTYCZNE W FERDYDURKE - PRZYKŁADY

2.1. Neologizmy znaczeniowe

- Pupa – infantylicyzacja i podrzędność w relacjach międzyludzkich;
- Gęba – maska, jaką człowiek przybiera w relacjach z innymi;
- Łydka – nowoczesna obyczajowość oparta na kulcie młodości i piękności.

¹ Źródło: A. Markowski, 2004, Wielki słownik poprawnej polszczyzny, Warszawa.

LEKCJE O CZŁOWIEKU

Klasyka na nowo odczytana

2.2. Neologizmy słowotwórcze

- wyrazy powstałe przez dodanie części pół- i ćwierć-, np. ćwierćkultura, ćwierćwieszcz, ćwierćszopen, ćwierć-autorka, ćwierćmatka, półszekspir, półartysta i pół-krytyczka;
- słowa z częstką niedo-, np. niedoświatek, niedołudzki, niedokształtowanie;
- wyrazy pochodzące od słowa belfer, np. zbelfrzyć, belferskość, zbelfrzony, zabelfrowany;
- nazwy osób typu sprośniak, stróżak, biuralista, szkolarz;